

да хвърлим критичен поглед върху основните термини на Бергсоновата философия, за да се убедим в истинността на това предположение. Нека вземем термина „проницаемост“, който лежи в центъра на Бергсоновото учение за отношението на психичните състояния. Какво означава този термин? Този термин според Бергсона, означава такова отношение между известни явления, при което те се намират не едно „вън“ от друго, или едно „наред“ с друго, а едно „въ“ друго. Но „вън“ и „втръ“ и („въ“) сж корелативни понятия, всъко от които изразява едно пространствено отношение. Когато казваме, че едно тѣло е проникнало в друго, ние искаме да кажем, че последното е имало нѣкаква празнина, която се е запълнила слѣд този акт на проникване. Вън от предпоставката, че проникването тѣло има нѣкаква празнина, терминът проницаемост нѣма никакво значение. Е добръ, Бергсонъ съзнателно въвежда тази нелогичност още в самите основи на своята философия; той слѣдва примѣра на романиста, и разполага „лингвистичната сѣнка“ по начинъ, навеждащ на „илогичното естество на предмета, който я проектира“. Съзнанието, както видѣхме в предишната глава, не може да бѣде подхвърлено нито на реаленъ (било елементаренъ, било каузаленъ), нито на логически анализъ. Терминът „проницаемост“ се отнася граматически къмъ отделни (т. е. разкъсани вече) състояния на съзнанието, но това е само „лингвистичната сѣнка“, чрезъ която Бергсонъ иска да изтъкне абсолютната недѣлимост на съзнанието. Терминът „проницаемост“ приложенъ къмъ психичното, именно поради своята нелогичност, възбужда нашата интуиция. Понятието „проницаемост безъ празнини и безъ измѣстване“ е заимствувано отъ наблюденията ни върху материалния свѣтъ, и то наблюдения които предхождатъ научното схващане за материята. Прочие, слѣдъ като имаме научното схващане за материята, като непроницаема, Бергсонъ поставя преднаучното (или ненаучното) ѝ схващане като основно свойство на духа. Смыслът на това е, преди всичко да ни окаже, че духътъ е нѣщо, по отношение на нашето естествено-научно схващане за материята е неприложимо, т. е. че духътъ е нѣщо различно отъ материята, нѣщо нематериално. Това е най-общата метафорическа смисъл на понятието „проницаемост“, съ което Бергсонъ характеризира единството и недѣлимостта на психичните състояния. Всичко това би могло да се изрази и безъ всѣка метафоричност, но за щастие понятието за непроницаемостта на психичните явления би могло да ни изведе до нѣщо много по-дѣлно. Още в първата глава на настоящата работа азъ изтъкнахъ факта, че Бергсонъ употребява този терминъ ту въ по-прѣкъ, ту въ по-прѣносенъ смисълъ. Понѣкога той го видоизмѣня, и дори замѣстя съ други термини, като „*trait d'union*“, „*organisation*“, „*procès dynamique*“ (единство, организация, динамически процеси) и пр. Терминътъ „*trait d'union*“ би могълъ да изрази онова, което въ психологията наричае „асоциации на представитѣ и възприятия“, терминътъ „*organisation*“ би могълъ да изрази аперцептивното „проникновение“ на миналия ни опитъ, по силата на което създаденитѣ вече понятия намиратъ своето приложение въ всѣки моментъ отъ нашия животъ, така че всѣко възприятие възприемаме като обединено съ миналитѣ и сжщевременно различено отъ тѣхъ; терминътъ „*Procès dynamique*“ би могълъ да характеризира волята и нейната свобода (Бергсонъ употребява този терминъ най-често именно за тази цѣль, напирѣтъ, „*Ainsi se forment une série dynamique d'états que ce pénètrent, se renforcent les uns les autres, et aboutiront à un acte libre par une évolution naturelle*“, стр. 131).

Прѣката смисъл на тѣзи изрази се отнася до явления отъ материалния свѣтъ. Сжщото би могло да се каже и за цѣлата серия метафизически изрази, съ които Бергсонъ характеризира отношението на психичните състояния, и които вече цитирахъ въ предишнитѣ глави на настоящата работа. Нѣкой отъ тѣзи изрази изразяватъ дори такива своеобразни пространствени отношения,